

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

7. kolovoza 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Usklađivanje zakonodavstava – Osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila – Treća direktiva 90/232/EEZ – Članak 1. – Odgovornost za tjelesne ozljede svih putnika osim vozača – Obvezno osiguranje – Izravni učinak direktiva – Obveza neprimjene nacionalnog propisa protivnog direktivi – Neprimjena ugovorne klauzule protivne direktivi”

U predmetu C-122/17,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Court of Appeal (Žalbeni sud, Irska), odlukom od 2. ožujka 2017., koju je Sud zaprimio 9. ožujka 2017., u postupku

David Smith

protiv

Patricka Meadea,

Philipa Meadea,

FBD Insurance plc,

Irske,

Attorney General,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas i J. Malenovský, predsjednici vijeća, E. Juhász, A. Borg Barthet, A. Arabadjiev (izvjestitelj), A. Prechal, E. Jarašiūnas, K. Jürimäe i C. Lycourgos, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: M.-A. Gaudissart, zamjenik tajnika,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. veljače 2018.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za FBD Insurance plc, M. Feeny, *solicitor*, F. X. Burke, *advocate*, F. Duggan, *BL*, J. O'Reilly, *SC*, J. Corcoran, *advocate*, i M. Collins, *SC*,

* Jezik postupka: engleski

- za Irsku, S. Purcell, u svojstvu agenta, uz asistenciju C. Tolanda, SC, T. L. Powera, BL, i H. Mohana, SC,
 - za francusku vladu, R. Coesme, u svojstvu agenta,
 - za nizozemsku vladu, M. K. Bulterman i M. H. S. Gijzen, u svojstvu agenata,
 - za Europsku komisiju, K.-P. Wojcik i N. Yerrell, u svojstvu agenata,
- saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 10. travnja 2018.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na pitanje treba li pravo Unije tumačiti na način da je, u okviru spora između pojedinaca, nacionalni sud dužan ne primijeniti nacionalne odredbe kao i na njima utemeljenu ugovornu klauzulu koje su protivne članku 1. Treće direktive Vijeća 90/232/EEZ od 14. svibnja 1990. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (SL 1990., L 129, str. 33., u daljnjem tekstu: Treća direktiva).
- 2 Taj je zahtjev upućen u okviru spora između Davida Smitha, s jedne strane, i Patricka i Philipa Meadea, društva FBD Insurance plc (u daljnjem tekstu: FBD), Irske i Attorney General, s druge strane, u pogledu naknade štete koju je D. Smith pretrpio uslijed prometne nezgode u kojoj je sudjelovalo vozilo u vlasništvu Philipa Meadea, koje osigurava FBD, a kojim je upravljao Patrick Meade.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Direktivom 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.) stavljene su izvan snage Direktiva Vijeća 72/166/EEZ od 24. travnja 1972. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 1972., L 103, str. 1., u daljnjem tekstu: Prva direktiva), Druga direktiva Vijeća 84/5/EEZ od 30. prosinca 1983. o usklađivanju zakona država članica u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila (SL 1984., L 8, str. 17., u daljnjem tekstu: Druga direktiva) i Treća direktiva. Ipak, vodeći računa o datumu nastanka činjenica iz glavnog postupka, treba uzeti u obzir direktive koje su stavljene izvan snage.
- 4 U skladu s člankom 3. stavkom 1. Prve direktive:
„Svaka država članica poduzima sve prikladne mjere [...] kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem. Opseg pokrivenosti odgovornosti i uvjeti osiguravateljnog pokrića trebaju biti određeni na temelju tih mjera.” [neslužbeni prijevod]

5 Članak 1. stavak 4. Druge direktive glasio je:

„Svaka država članica osniva ili ovlašćuje tijelo sa zadatkom naknade štete, barem do granica obveze osiguranja za oštećenje stvari ili tjelesne ozljede prouzročene nepoznatim vozilom ili vozilom za koje obveza osiguranja utvrđena stavkom 1. nije ispunjena. [...]” [neslužbeni prijevod]

6 Člankom 1. prvim stavkom Treće direktive predviđalo se:

„[...] osiguranje iz članka 3. stavka 1. [Prve direktive] pokriva odgovornost za tjelesne ozljede svih putnika osim vozača nastale upotrebom vozila.” [neslužbeni prijevod]

7 Sud je 19. travnja 2007. donio presudu Farrell (C-356/05, EU:C:2007:229), u kojoj je presudio da članak 1. Treće direktive treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis, poput irskog propisa iz glavnog postupka, u skladu s kojim obvezno osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu motornih vozila ne pokriva odgovornost za tjelesne ozljede osoba koje se prevoze u dijelu motornog vozila koji nije osmišljen ni izrađen sa sjedalima za putnike i da ta odredba ispunjava sve uvjete za izravni učinak te, slijedom toga, pojedincima daje prava na koja se mogu izravno pozivati pred nacionalnim sudovima. Međutim, Sud je smatrao da je zadaća nacionalnog suda provjeriti može li se na navedenu odredbu pozivati protiv tijela poput onog iz predmeta u kojem je donesena ta presuda.

8 U presudi od 10. listopada 2017., Farrell (C-413/15, EU:C:2017:745), Sud je u biti presudio da se pojedinci mogu pozvati na članak 1. prvi stavak Treće direktive protiv tijela kojemu je Irska povjerila obavljanje zadaće od javnog interesa iz članka 1. stavka 4. Druge direktive i koje, u tu svrhu, na temelju zakona ima posebne ovlasti šire od onih koje proizlaze iz pravila koja se primjenjuju na odnose između pojedinaca.

Irsko pravo

9 Člankom 56. stavkom 1. Road Traffic Act 1961 (Zakon o cestovnom prometu iz 1961.), u verziji koja je bila na snazi na datum nastanka činjenica u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon iz 1961.), predviđalo se da vozač ne smije na javnoj cesti upravljati vozilom na mehanički pogon bez odobrene i valjane police osiguranja kojom je pokrivena nemarna upotreba vozila iz koje proizlazi obveza naknade štete svakoj osobi, osim osobe na koju se primjenjuje iznimka.

10 Člankom 56. stavkom 3. tog zakona određivalo se da je upotreba vozila kojom se povređuje zabrana iz stavka 1. navedenog članka 56. kazneno djelo.

11 U skladu s člankom 65. stavkom 1. točkom (a) navedenog zakona, „osoba na koju se primjenjuje iznimka”, u smislu članka 56. stavka 1. istog zakona, jest:

„Svaka osoba koja zahtijeva naknadu štete za tjelesne ozljede koje je pretrpjela dok je bila u ili na vozilu na mehanički pogon (ili vozilu koje je vuklo takvo vozilo) na koje se odnosi relevantni dokument, osim vozila na mehanički pogon, vučenog vozila ili vozila koja čine kombinaciju vozila iz razreda koji je za potrebe ovog stavka određen propisima koje je donio Ministar ako se navedenim propisima ne predviđa obvezno osiguranje od građanskopravne odgovornosti kojom su pokriveni putnici za:

- i. svaki dio vozila na mehanički pogon, ne uključujući velika javna vozila, osim ako taj dio vozila nije osmišljen ni izrađen sa sjedalima za putnike, ili
- ii. putnika koji sjedi u vozilu za stanovanje koje je priključeno na vozilo na mehanički pogon dok se ta kombinacija vozila kreće na javnoj površini.”

- 12 Člankom 6. Road Traffic (Compulsory Insurance) Regulations 1962 (Ministarska uredba o obveznom osiguranju u cestovnom prometu iz 1962.), u verziji koja je bila na snazi na datum nastanka činjenica iz glavnog postupka (u daljnjem tekstu: Ministarska uredba iz 1962.), određivalo se:

„Sljedeća su vozila određena u svrhu primjene [članka 65. stavka 1. točke (a) Zakona iz 1961.]:

a) sva vozila, osim motocikala, koja su osmišljena i izrađena sa sjedalima za putnike;

[...]”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 13 D. Smith je 19. lipnja 1999. bio teško ozlijeđen kada se kombi u čijem se stražnjem dijelu vozio kao putnik sudario s drugim vozilom koje se također kretalo na javnoj cesti u blizini Tullyallena (Irska). U trenutku nezgode taj je kombi bio u vlasništvu Philipa Meadea, a njime je upravljao Patrick Meade. Navedeni kombi nije bio opremljen fiksnim sjedalima za putnike koji se prevoze u stražnjem dijelu tog vozila.
- 14 Polica automobilske osiguranja koju je Philip Meade ugovorio pri društvu FBD bila je valjana u trenutku nezgode i odobrena u skladu s primjenjivim irskim propisom. Ta je polica sadržavala klauzulu kojom je bilo predviđeno da osiguranje pokriva samo putnika koji sjedi na fiksnom sjedalu u prednjem dijelu vozila i, slijedom toga, isključuje iz osiguranja putnike koji se prevoze u stražnjem dijelu kombija.
- 15 D. Smith je protiv P. i P. Meadea podnio tužbu High Courtu (Visoki sud, Irska) zbog nemara i na temelju krivnje. Uz pristanak stranaka, taj je sud pozvao društvo FBD, Irsku i Attorney General da stupe u parnicu kao tuženici.
- 16 Nakon što su mu dostavljeni zahtjevi D. Smitha, FBD je dopisom od 13. kolovoza 2001. odbio Philipu Meadeu isplatiti naknadu štete za tjelesne ozljede koje je pretrpio D. Smith. To se osiguravajuće društvo pozvalo na klauzulu o isključenju sadržanu u polici osiguranja i tvrdilo je da tjelesne ozljede koje su pretrpjele osobe prevožene kao putnici u dijelu vozila koji nije osmišljen ni izrađen sa sjedalima za putnike nisu pokrivene tom policom.
- 17 U presudi od 5. veljače 2009. High Court (Visoki sud) je zaključio da iz sudske prakse Suda, osobito presude od 13. studenoga 1990., Marleasing (C-106/89, EU:C:1990:395), proizlazi da obveza usklađenog tumačenja u ovom slučaju zahtijeva da se zanemari isključenje iz osiguranja predviđeno u članku 65. Zakona iz 1961. u pogledu tjelesnih ozljeda prouzročenih osobama koje se prevoze u dijelu motornog vozila koji nije osmišljen ni izrađen sa sjedalima za putnike. Tom je presudom i rješenjem od 18. siječnja 2010. High Court (Visoki sud), među ostalim, proglasio ništavom klauzulu o isključenju iz ugovora o osiguranju koji je sklopio Philip Meade.
- 18 High Court (Visoki sud) je 10. veljače 2009. potvrdio nagodbu sklopljenu između društva FBD i D. Smitha slijedom presude od 5. veljače 2009. U skladu s tom nagodbom, FBD je D. Smithu isplatio iznos od 3 milijuna eura. FBD ima pravo na subrogaciju u pogledu te isplate.
- 19 Postupak protiv, s jedne strane, P. i P. Meadea i, s druge strane, Irske i Attorney General bio je prekinut.
- 20 FBD je podnio žalbu protiv presude i rješenja High Courta (Visoki sud) pred Court of Appeal (Žalbeni sud, Irska), pri čemu je tvrdio da je taj prvi sud pogrešno primijenio sudsku praksu koja je proizašla iz presude od 13. studenoga 1990., Marleasing (C-106/89, EU:C:1990:395), i da su ta presuda i rješenje

imali za učinak da Trećoj direktivi daju na određeni način horizontalni izravni učinak s obzirom na to da FBD ima svojstvo pojedinca. Osim toga, to je osiguravajuće društvo pojasnilo da će, ako njegova žalba bude usvojena, pokušati od irske države naknaditi iznos koji je isplatio D. Smithu.

- 21 Sud koji je uputio zahtjev napominje da su na datum nastanka činjenica iz glavnog postupka osobe koje su se prevozile u kombijima koji nisu bili opremljeni fiksnim sjedalima bile „osobe na koje se primjenjuje iznimka”, u svrhu primjene članka 65. stavka 1. točaka (a) i (i) Zakona iz 1961. kao i Ministarske uredbe iz 1962., te da u irskom pravu nije postojala zakonska obveza da ih se osigura. Taj sud također pojašnjava da vozači motornih vozila koji imaju odobrenu policu osiguranja nisu počinili kazneno djelo time što su upravljali vozilom a da osobe koje su se prevozile u stražnjem dijelu tog vozila koji nije opremljen fiksnim sjedalima nisu bile pokrivena osiguranjem.
- 22 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev napominje da je u predmetu u glavnom postupku, za razliku od predmeta u kojem je donesena presuda od 19. travnja 2007., Farrell (C-356/05, EU:C:2007:229), osiguravatelj, odnosno FBD, privatno tijelo.
- 23 Prema mišljenju tog suda, članak 65. stavak 1. točka (a) Zakona iz 1961. i članak 6. Ministarske uredbe iz 1962. izričito i nedvosmisleno isključuju iz obveznog osiguranja građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila slučajeve, poput onog iz glavnog postupka, u kojima se putnik prevozi u dijelu vozila na mehanički pogon koji nije opremljen fiksnim sjedalima. Navedene odredbe odražavaju namjerni izbor zakonodavne politike i ni u kojem slučaju nisu posljedica pogreške nacionalnog zakonodavca.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da te iste odredbe stoga nije moguće tumačiti na način koji je u skladu s odredbama Treće direktive s obzirom na to da bi njihovo tumačenje koje je drukčije od njihova teksta podrazumijevalo tumačenje koje bi bilo *contra legem*.
- 25 U tim se okolnostima sud koji je uputio zahtjev pita o obvezama u skladu s pravom Unije nacionalnog suda, pred kojim se vodi spor između pojedinaca, u slučaju kada primjenjivo nacionalno zakonodavstvo očito nije u skladu s odredbama direktive koje ispunjavaju sve uvjete za izravni učinak i kada to nacionalno zakonodavstvo nije moguće tumačiti na način koji je u skladu s tom direktivom.
- 26 U tom pogledu, taj sud smatra da iz sudske prakse Suda, osobito presude od 19. travnja 2016., DI (C-441/14, EU:C:2016:278), proizlazi da je nacionalni sud u takvoj situaciji dužan ne primijeniti nacionalno pravo.
- 27 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je stoga dužan ne primijeniti članak 65. stavak 1. točku (a) Zakona iz 1961. i članak 6. Ministarske uredbe iz 1962., u dijelu u kojem te odredbe isključuju iz osiguranja putnike motornog vozila koji se ne prevoze na fiksnom sjedalu.
- 28 Neprimjena tih tekstova imala bi retroaktivan učinak. Iz toga bi slijedilo da se polica osiguranja iz glavnog postupka više ne smije smatrati „odobrenom policom” u smislu članka 56. stavka 1. Zakona iz 1961. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, vozač i vlasnik vozila iz glavnog postupka u tim bi okolnostima u teoriji bili počinili kazneno djelo, prvi time što je upravljao tim vozilom na javnoj cesti bez odobrene police osiguranja, a drugi time što je dopustio da se navedenim vozilom upravlja a da nije osigurano takvom policom.
- 29 Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da bi ta polica, ako bi se samu klauzulu o isključenju putnika motornog vozila koji se ne prevoze na fiksnom sjedalu izuzelo iz primjene police osiguranja iz glavnog postupka zato što nije u skladu s pravom Unije, automatski ponovno postala odobrena, u smislu članka 56. stavka 1. Zakona iz 1961., te bi nestao problem kaznene odgovornosti P. i P. Meadea. U tim se okolnostima taj sud pita proizlazi li iz presuda od 28. ožujka 1996., Ruiz Bernáldez

(C-129/94, EU:C:1996:143), od 30. lipnja 2005., Candolin i dr. (C-537/03, EU:C:2005:417), kao i od 19. travnja 2016., DI (C-441/14, EU:C:2016:278), da se navedena klauzula mora izuzeti iz primjene jer nije u skladu s pravom Unije.

- 30 Međutim, postavlja se pitanje bi li neprimjena te klauzule o isključenju u biti članku 1. Treće direktive dala određeni oblik horizontalnog izravnog učinka.
- 31 Konačno, sud koji je uputio zahtjev ističe da pitanje je li dužan ne primijeniti klauzulu o isključenju police osiguranja iz glavnog postupka nije postalo bespredmetno nakon sklapanja nagodbe između društva FBD i D. Smitha. Prema mišljenju tog suda, ako je on u ovom slučaju dužan ne primijeniti tu klauzulu, iz toga bi proizlazilo da je D. Smith s pravom tužio P. i P. Meadea i da je FBD bio dužan potonjima naknaditi štetu. Navedeni sud smatra da bi FBD, ako on, naprotiv, nije dužan ne primijeniti istu klauzulu, od irske države mogao tražiti povrat iznosa koji je na temelju nagodbe isplatio D. Smithu.
- 32 U tim je okolnostima Court of Appeal (Žalbeni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Ako:

- a) relevantne odredbe nacionalnog prava predviđaju isključenje iz obveznog automobilske osiguranja za osobe za koje nisu predviđena fiksna sjedala u vozilu na mehanički pogon,
- b) relevantna polica osiguranja pokriva samo putnike koji se prevoze na fiksnim sjedalima i ta je polica *de facto* bila odobrena polica osiguranja prema nacionalnom pravu u vrijeme nezgode,
- c) je Sud za relevantne nacionalne odredbe koje predviđaju takvo isključenje iz pokrića već presudio da su protivne pravu Unije u ranijoj odluci (presuda od 19. travnja 2007., Farrell, C-356/05, EU:C:2007:229) te se prema tome više nisu smjele primjenjivati,
- d) je tekst nacionalnih odredbi takav da ne dopušta tumačenje koje je u skladu sa zahtjevima prava Unije,

je li tada u sporu između pojedinaca i privatnog osiguravajućeg društva povodom automobilske nesreće iz 1999. u kojoj je došlo do teške tjelesne ozljede putnika koji se nije prevozio na fiksnom sjedalu, kada je, uz pristanak stranaka, nacionalni sud pozvao privatno osiguravajuće društvo i državu da stupe u parnicu kao tuženici [...], nacionalni sud koji ne primijeni relevantne odredbe nacionalnog prava također obavezan izuzeti iz primjene [...] klauzulu o isključenju iz police automobilske osiguranja ili na neki drugi način uskratiti osiguravatelju mogućnost pozivanja na klauzulu o isključenju koja je bila na snazi u to vrijeme, tako da žrtva može dobiti naknadu štete izravno od osiguravajućeg društva na temelju te police? Podredno, bi li takav ishod u biti doveo do oblika horizontalnog izravnog učinka direktive protiv pojedinca na način koji je zabranjen pravom Unije?”

- 33 Irska je dopisom podnesenim tajništvu Suda 14. rujna 2017. na temelju članka 16. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije zatražila da Sud zasjeda u velikom vijeću.

O prethodnom pitanju

- 34 Uvodno valja podsjetiti da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene u članku 267. UFEU-a na Sudu da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud će prema potrebi preoblikovati pitanja koja su mu postavljena. Osim toga, Sud može uzeti u obzir pravila

prava Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u svojem pitanju (presude od 13. listopada 2016., M. i S., C-303/15, EU:C:2016:771, t. 16. i navedena sudska praksa te od 31. svibnja 2018., Zheng, C-190/17, EU:C:2018:357, t. 27.).

- 35 U tom pogledu, iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da se prethodno pitanje temelji na pretpostavci prema kojoj iz sudske prakse Suda proizlazi, a osobito iz presude od 19. travnja 2016., DI (C-441/14, EU:C:2016:278), da je sud koji je uputio zahtjev dužan ne primijeniti u predmetu u glavnom postupku članak 65. stavak 1. točku (a) Zakona iz 1961. i članak 6. Ministarske uredbe iz 1962. jer je, s jedne strane, Sud u presudi od 19. travnja 2007., Farrell (C-356/05, EU:C:2007:229), presudio da su te odredbe protivne članku 1. Treće direktive, koji ispunjava sve uvjete nužne za izravni učinak, i jer, s druge strane, nije moguće osigurati usklađeno tumačenje navedenih odredbi a da se ne radi o tumačenju tih odredbi *contra legem*.
- 36 Kako bi se pružio koristan odgovor sudu koji je uputio zahtjev, valja ispitati treba li pravo Unije, a osobito članak 288. UFEU-a, tumačiti na način da je nacionalni sud pred kojim se vodi spor između pojedinaca koji ne može protumačiti odredbe svojeg nacionalnog prava na način koji je u skladu s direktivom dužan ne primijeniti odredbe svojeg nacionalnog prava kao ni ugovornu klauzulu koje su u suprotnosti s odredbama te direktive koje ispunjavaju sve zahtijevane uvjete za izravni učinak.
- 37 U tom kontekstu valja podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi, kada nacionalni sudovi moraju odlučivati u sporovima između pojedinaca u kojima je očito da je predmetni nacionalni propis protivan pravu Unije, spomenuti sudovi moraju osigurati pravnu zaštitu koja za pojedince proizlazi iz odredaba prava Unije i osigurati njihov puni učinak (vidjeti u tom smislu presude od 5. listopada 2004., Pfeiffer i dr., C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 111.; od 19. siječnja 2010., Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, t. 45. i od 19. travnja 2016., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 29.).
- 38 Sud je opetovano presuđivao se obveza država članica na postizanje rezultata, koju nameće direktiva, i njihova dužnost da poduzmu sve odgovarajuće mjere, opće ili posebne, potrebne da se osigura ispunjenje te obveze odnosi na sva tijela država članica, uključujući i sudove kad je riječ o stvarima koje pripadaju u njihovu nadležnost (vidjeti u tom smislu osobito presude od 10. travnja 1984., von Colson i Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, t. 26.; od 19. siječnja 2010., Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, t. 47. i od 19. travnja 2016., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 30.).
- 39 Iz toga slijedi da su, kada primjenjuju nacionalno pravo, nacionalni sudovi, koji to pravo moraju tumačiti, obvezni uzeti u obzir pravila tog prava i primijeniti metode tumačenja koje ono priznaje da bi ga protumačili u najvećoj mogućoj mjeri u svjetlu teksta i svrhe direktive o kojoj je riječ kako bi se ostvario njome propisani rezultat i time ispunili zahtjevi iz članka 288. trećeg stavka UFEU-a (vidjeti osobito presude od 5. listopada 2004., Pfeiffer i dr., C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 113. i 114.; od 19. siječnja 2010., Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, t. 48. i od 19. travnja 2016., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 31.).
- 40 Međutim, Sud je presudio da to načelo tumačenja nacionalnog prava u skladu s pravom Unije poznaje određene granice. Stoga je obveza nacionalnog suda da se pozove na pravo Unije prilikom tumačenja i primjene relevantnih pravila unutarnjeg prava ograničena općim načelima prava i ne može služiti kao temelj *contra legem* tumačenja nacionalnog prava (vidjeti u tom smislu presude od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 25.; od 15. siječnja 2014., Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, t. 39. i od 19. travnja 2016., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 32.).
- 41 U tom se pogledu pitanje neprimjene nacionalne odredbe, u mjeri u kojoj je ona protivna pravu Unije, postavlja tek kada se bilo kakvo tumačenje te odredbe u skladu s pravom Unije pokaže nemogućim (presude od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 23. i od 10. listopada 2013., Spedition Welter, C-306/12, EU:C:2013:650, t. 28.).

- 42 Međutim, Sud je također dosljedno presuđivao da direktiva ne može sama po sebi stvarati obveze za pojedinca te se stoga protiv njega nije moguće pozivati na direktivu kao takvu (vidjeti osobito presude od 26. veljače 1986., *Marshall*, 152/84, EU:C:1986:84, t. 48.; od 14. srpnja 1994., *Faccini Dori*, C-91/92, EU:C:1994:292, t. 20. i od 5. listopada 2004., *Pfeiffer i dr.*, C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 108.). Naime, širiti mogućnost pozivanja na odredbu direktive koja nije prenesena, ili je nepravilno prenesena, na područje odnosa između pojedinaca značilo bi priznati Europskoj uniji ovlast da s izravnim učinkom utvrđuje obveze na teret pojedinaca, iako ona tu ovlast ima samo prilikom donošenja uredbi (vidjeti u tom smislu presudu od 14. srpnja 1994., *Faccini Dori*, C-91/92, EU:C:1994:292, t. 24.).
- 43 Stoga se čak i jasna, precizna i bezuvjetna odredba direktive koja dodjeljuje prava ili nameće obveze pojedincima ne može primijeniti kao takva u okviru spora koji suprotstavlja isključivo pojedince (presude od 5. listopada 2004., *Pfeiffer i dr.*, C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 109.; od 24. siječnja 2012., *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 42. i od 15. siječnja 2014., *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, t. 36.).
- 44 Sud je izričito presudio da se na direktivu ne može pozvati u sporu između pojedinaca kako bi se iz primjene izuzeo propis države članice koji je protivan toj direktivi (vidjeti u tom smislu presudu od 27. veljače 2014., *OSA*, C-351/12, EU:C:2014:110, t. 48.).
- 45 Naime, nacionalni sud dužan je iz primjene izuzeti odredbu nacionalnog prava koja je protivna direktivi samo u slučaju kada se na nju poziva protiv države članice, njezinih upravnih tijela, uključujući lokalna tijela, ili protiv tijela ili subjekata koji su pod vlašću ili nadzorom države ili kojima je država članica povjerila izvršavanje zadaće od javnog interesa te koji u tu svrhu imaju posebne ovlasti šire od onih koje proizlaze iz pravila koja se primjenjuju na odnose između pojedinaca (vidjeti u tom smislu presude od 24. siječnja 2012., *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 40. i 41.; od 25. lipnja 2015., *Indėlių ir investicijų draudimas i Nemaniūnas*, C-671/13, EU:C:2015:418, t. 59. i 60., i od 10. listopada 2017., *Farrell*, C-413/15, EU:C:2017:745, t. 32. do 42.).
- 46 Što se tiče presude od 19. travnja 2016., *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), na koju se poziva sud koji je uputio zahtjev, Sud je u točkama 35. do 37. te presude naglasio da opće načelo nediskriminacije na temelju dobi, a ne direktiva kojom se to opće načelo konkretizira u području zaposlenja i rada, odnosno Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.) pojedincima daje pravo na koje se kao takvo mogu pozivati i koje čak i u sporovima između pojedinaca obvezuje nacionalne sudove na izuzimanje iz primjene nacionalnih odredbi koje nisu u skladu s tim načelom u situaciji kada smatraju da ne mogu osigurati tumačenje tih odredbi u skladu s pravom Unije.
- 47 Sud je u prilog tom tumačenju osobito istaknuo, u točki 22. presude od 19. travnja 2016., *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) da načelo nediskriminacije na temelju dobi proizlazi iz različitih međunarodnih instrumenata i ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama te da navedeno načelo, sada sadržano u članku 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba smatrati općim načelom prava Unije
- 48 Međutim, situacija iz glavnog postupka razlikuje se od one koja je dovela do presude od 19. travnja 2016., *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), s obzirom na to da se, kao što su to istaknuli nizozemska vlada i Europska komisija, članak 1. Treće direktive ne može smatrati konkretizacijom općeg načela prava Unije.
- 49 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da nacionalni sud pred kojim se vodi spor između pojedinaca, koji ne može protumačiti odredbe svojeg nacionalnog prava na način koji je u skladu s direktivom, nije dužan, samo na temelju prava Unije, ne primijeniti odredbe svojeg nacionalnog prava koje su u

suprotnosti s odredbama te direktive koje ispunjavaju sve zahtijevane uvjete za izravan učinak i tako proširiti mogućnost pozivanja na odredbu direktive koja nije prenesena, ili je nepravilno prenesena, na područje odnosa između pojedinaca.

- 50 Taj zaključak nije doveden u pitanje presudama od 28. ožujka 1996., Ruiz Bernáldez (C-129/94, EU:C:1996:143), i od 30. lipnja 2005., Candolin i dr. (C-537/03, EU:C:2005:417), na koje upućuje sud koji je uputio zahtjev. Naime, u tim se presudama Sud izjasnio o tumačenju primjenjivih odredbi prava Unije a da nije razmatrao pitanje mogućnosti pozivanja na direktivu protiv pojedinca.
- 51 Zaključak iz točke 49. ove presude nije doveden u pitanje ni presudama od 30. travnja 1996., CIA Security International (C-194/94, EU:C:1996:172), i od 26. rujna 2000., Unilever (C-443/98, EU:C:2000:496), na koja upućuje Irska.
- 52 Naime, u predmetima koji su doveli do tih presuda radilo se o posebnoj situaciji, odnosno usvajanju nacionalnih tehničkih propisa koje nije bilo u skladu s postupovnim obvezama dostave i odgode usvajanja iz Direktive Vijeća 83/189/EEZ od 28. ožujka 1983. o utvrđivanju postupka osiguravanja informacija u području tehničkih normi i propisa (SL 1983., L 109, str. 8.).
- 53 Sud je u takvoj posebnoj situaciji u biti presudio da ti nacionalni tehnički propisi nisu primjenjivi u sporovima između pojedinaca jer je povreda obveza koje proizlaze iz Direktive 83/189 „bitna povreda postupka” kojom je zahvaćeno usvajanje navedenih propisa od strane predmetne države članice i jer navedena direktiva, kojom se ne stvaranju ni prava ni obveze za pojedince, ne definira materijalni sadržaj pravnog pravila na temelju kojeg nacionalni sud mora riješiti spor koji se pred njim vodi, tako da sudska praksa koja se odnosi na nemogućnost pozivanja, između pojedinaca, na direktivu koja nije prenesena u takvoj situaciji nije bila relevantna (vidjeti u tom smislu presude od 30. travnja 1996., CIA Security International, C-194/94, EU:C:1996:172, t. 48. i od 26. rujna 2000., Unilever, C-443/98, EU:C:2000:496, t. 44., 50. i 51.).
- 54 Međutim, situacija iz predmeta u glavnom postupku razlikuje se od situacije iz prethodnih dviju točaka ove presude. Naime, članak 1. Treće direktive zahtijevanjem da predmetno osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila pokriva tjelesne ozljede koje su proizašle iz te upotrebe svih putnika osim vozača, određuje materijalni sadržaj pravnog pravila i, slijedom toga, ulazi u područje primjene sudske prakse koja se odnosi na nemogućnost pozivanja, između pojedinaca, na direktivu koja nije prenesena ili je nepravilno prenesena.
- 55 S obzirom na sva prethodna razmatranja, valja zaključiti da u predmetu u glavnom postupku sud koji je uputio zahtjev, koji smatra da ne može protumačiti članak 65. stavak 1. točku (a) Zakona iz 1961. i članak 6. Ministarske uredbe iz 1962. na način koji je u skladu s člankom 1. Treće direktive, nije dužan, za potrebe utvrđivanja je li D. Smith imao pravo od društva FBD zahtijevati naknadu štete koju je pretrpio uslijed prometne nezgode iz koje je taj predmet proizašao, samo na temelju te odredbe Treće direktive ne primijeniti te odredbe nacionalnog prava kao ni klauzulu o isključenju koja je u skladu s potonjim odredbama sadržana u ugovoru o osiguranju koji je sklopio Philip Meade, i tako proširiti mogućnost pozivanja na direktivu na područje odnosa između pojedinaca.
- 56 S obzirom na navedeno, valja podsjetiti da se u situaciji poput one iz glavnog postupka stranka koja je oštećena zbog neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije ili osoba koja je subrogacijom stekla prava te stranke može, međutim, pozvati na sudska praksu proizašlu iz presude od 19. studenoga 1991., Francovich i dr. (C-6/90 i C-9/90, EU:C:1991:428), kako bi od države članice, po potrebi, ostvarila naknadu pretrpljene štete (vidjeti analogijom presude od 19. travnja 2007., Farrell, C-356/05, EU:C:2007:229, t. 43. i od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 43.).

57 S obzirom na sve prethodno navedeno, na prethodno pitanje valja odgovoriti da:

- pravo Unije, a osobito članak 288. UFEU-a, treba tumačiti na način da nacionalni sud pred kojim se vodi spor između pojedinaca, koji ne može protumačiti odredbe svojeg nacionalnog prava protivne odredbi direktive koja ispunjava sve uvjete za izravan učinak na način koji je u skladu s tom potonjom odredbom, nije dužan, samo na temelju prava Unije, ne primijeniti te odredbe nacionalnog prava kao ni klauzulu koja je u skladu s tim odredbama sadržana u ugovoru o osiguranju, i da se
- u situaciji poput one iz glavnog postupka stranka koja je oštećena zbog neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije ili osoba koja je subrogacijom stekla prava te stranke može, međutim, pozvati na sudsku praksu koja je proizašla iz presude od 19. studenoga 1991., Francovich i dr. (C-6/90 i C-9/90, EU:C:1991:428), kako bi od države članice, po potrebi, ostvarila naknadu pretrpljene štete.

Troškovi

58 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Pravo Unije, a osobito članak 288. UFEU-a, treba tumačiti na način da nacionalni sud pred kojim se vodi spor između pojedinaca, koji ne može protumačiti odredbe svojeg nacionalnog prava protivne odredbi direktive koja ispunjava sve uvjete za izravan učinak na način koji je u skladu s tom potonjom odredbom, nije dužan, samo na temelju prava Unije, ne primijeniti te odredbe nacionalnog prava kao ni klauzulu koja je u skladu s tim odredbama sadržana u ugovoru o osiguranju.

U situaciji poput one iz glavnog postupka stranka koja je oštećena zbog neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije ili osoba koja je subrogacijom stekla prava te stranke može se, međutim, pozvati na sudsku praksu koja je proizašla iz presude od 19. studenoga 1991., Francovich i dr. (C-6/90 i C-9/90, EU:C:1991:428), kako bi od države članice, po potrebi, ostvarila naknadu pretrpljene štete.

Potpisi